

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Ралица Янкова Илкова Петкова – член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „Наказателно право“, обявен за нуждите на Юридическия факултет при СУ „Св. Климент Охридски“, в ДВ, бр. 30 от 15.04.2022 г., с кандидат – гл. ас. д-р Николета Кирилова Кузманова

I. Информация за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „Наказателно право“, е обявен в ДВ, бр. 30 от 15.04.2022 г., съгласно решение на Факултетния съвет на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. В конкурса участва един кандидат – гл. ас. д-р Николета Кирилова Кузманова.

Със Заповед № РД-38-255/23.05.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за вътрешен член на научното жури за провеждане на конкурса. Съгласно Протокол № 1 от заседание на научното жури за провеждане на конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по професионално направление „3.6. Право“ (Наказателно право), проведено на 17.06.2022 г., съм определена да изготвя становище, което представям.

II. Информация за кандидата

Николета Кирилова Кузманова е родена през 1971 г. в гр. София. Висшето си юридическо образование получава в СУ „Св. Климент Охридски“. Магистър по право е от 1998 г. В периода 1999 – 2012 г. последователно заема длъжностите „асистент“ и „главен асистент“ в катедра „Наказателноправни науки“ към Факултет „Полиция“ на Академията на Министерство на вътрешните работи (МВР). От 2000 г. е

хоноруван преподавател по наказателно право и в СУ „Св. Климент Охридски“, а от 2012 г. – и главен асистент в катедра „Наказателноправни науки“. От 2014 г. е доктор по право със защитен дисертационен труд на тема „Наказателноправна защита на политическите права на гражданите“.

Кандидатът има впечатляващ преподавателски стаж. Повече от двадесет години ръководи семинарни занятия на студентите във Факултет „Полиция“ към Академията на МВР и на студентите по специалността „Право“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ по дисциплините „Наказателно право. Обща част“ и „Наказателно право. Особена част“ с пълна аудиторна заетост. Наред с това активно участва в провежданите семестриални изпити, писмени държавни изпити, кандидатстудентски изпити, учебни и практически стажове; заместник – ръководител е на кръжока по наказателно право, в който вземат участие студенти, обучавани в III-ти и IV-ти курс по специалността „Право“ в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. От 2010 г. е преподавател по Наказателно право и в Центъра за професионална подготовка към Дирекция „Човешки ресурси“ към Държавна агенция „Национална сигурност“.

Кандидатът взема дейно участие в дейността на академичните органи на факултетно и университетско ниво. От изключителна важност и значение за Факултета е дейността ѝ като научен секретар на ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ (в периода 2014 – 2016 г.) и като секретар по акредитационните въпроси (от 2019 г. до момента).

Николета Кузманова е утвърден университетски преподавател с 23-годишен преподавателски стаж с изключително добро име и безспорен авторитет в академичните среди. Ползва се с изключително уважение и респект от страна на студентите в ЮФ, предвид вложените от нея енергия, ентузиазъм и всеотдайност в работата със студентите. Успява да събуди интерес у студентите към преподаваната материя и да ги мотивира да усвояват знанията с много обич, целеустременост и отдаденост. Предвид изложеното убедено считам, че кандидатът е преподавател на много високо академично ниво, изключително добре подготвен и компетентен за заемане на академичната длъжност „доцент“, за която е обявен конкурсът.

Кандидатът има забележителна кариера и в други сфери. Последователно заема длъжностите законодателен референт в дирекция „Законодателна дейност и европейско право“ към Народното събрание на Република България (в периода 2004 – 2005 г.), старши експертен сътрудник към Комисията по правни въпроси в Народното събрание на Република България (в периода 2005 – 2008 г.), съветник на министъра на вътрешните работи (в периода 2008 – 2009 г.), началник на политическия кабинет на министъра на вътрешните работи (в периода 2008 – 2009 г.), главен експертен сътрудник към Комисията по правни въпроси в Народното събрание на Република България (през 2009 г.), държавен експерт в Дирекция „Съвет по законодателството“ към Министерство на правосъдието (през 2010 г.), главен експертен сътрудник към Комисията по правни въпроси в Народното събрание на Република България (в периода 2013 - 2014 г.) и началник на политическия кабинет на заместник министър – председателя по обществения ред и сигурността и министър на отбраната (в периода 2017 – 2021 г.).

Участвала е в изготвянето на редица нормативни актове в сферата на наказателното право и процес, административното право и процес, конституционното право и устройството на съдебната система, с което съществено е допринесла за развитието на законодателството и имплементирането на достиженията на доктрината в държавната регулация. Изключително сериозна е подготовката на г-жа Кузманова и експертният ѝ потенциал в областта на законотворческата дейност и правната техника.

Николета Кузманова е утвърден учен в областта на наказателното право. Публикувала е две монографични изследвания („Наказателно-правна защита на политическите права на гражданите“, Сиела, С., 2015, ISBN 978-954-28-1738-3 и „Свободата на религията и наказателното право“, Изток – Запад, С., 2022, ISBN 978-619-01-1001-9); има участие със самостоятелни глави в други две монографични изследвания, 11 статии и 4 студии. Съставител е на сборници от научни конференции, организирани от катедра „Наказателноправни науки“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Участник е в множество научни и научно – изследователски конференции.

Интересите на г-жа Кузманова са предимно в областта на наказателното право. При прегледа на научната ѝ дейност правят

впечатление монографичният ѝ труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор по право“ – „Наказателноправна защита на политическите права на гражданите“, Сиела, С., 2015, както и статиите: „Непосредственият обект на посегателство на престъпленията против кредиторите“ – В: Бюлетин „Полиция“, бр. 14/2002, изд. Академия на МВР, ISBN 1310 – 4705, с. 112 – 124; „Предела на правомерно използване на физическа сила и наказателноправни последици при превишаването ѝ“ – В: Бюлетин „Полиция“, бр. 15/2002, изд. Академия на МВР, ISBN 1310 – 4705, с. 225 – 240; „За приложението на чл. 12а от Наказателния кодекс“ – В: Съвременно право, бр. 3/2002, ISSN 08611815, с. 75 – 85; „Обща характеристика на престъпленията против политическите права на гражданите“, В: DE JURE, бр. 2/2013, ISSN: 2367-8410 (Online), ISSN: 1314-2593 (Print), с. 86 – 96; „Наказателноправна защита на правото на мнение и правото на жалби, предложения и петиции“ – В: Европейски перспективи за развитие на наказателното законодателство, сборник доклади, УИ „Св. Климент Охридски“, С., 2014, ISBN 978-954-07-3722-5, с. 134 – 144; „Историческо развитие на уредбата на наказателноправната защита на политическите права на гражданите по българското наказателно законодателство“ – В: Съвременно право, бр. 1/2014, ISSN 08611815, с. 76 – 89; „Наказателноправна защита на правото на политическо сдружаване“ – В: DE JURE, бр. 1/2015, ISSN: 2367-8410 (Online), ISSN: 1314-2593 (Print), с. 71 – 76.

Николета Кузманова не само че покрива, но далеч надхвърля националните минимални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Софийски университет, съгласно ЗРАСРБ (чл. 2б) и Правилника за прилагането му (чл. 1а, ал. 1). Видно от представената справка за изпълнението на националните изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ за научна област 3. Социални науки, професионално направление 3.6 „Право“ (Наказателно право) гл. ас. д-р Кузманова събира следните изисквани точки по всички групи показатели, уредени в ППЗРАСРБ, както следва: група от показатели А – дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ – 50 точки; група от показатели В – хабилитационен труд – монография – 100 точки; група от показатели Г – научни публикации – 152,5 точки; група от показатели Д – цитирания – 85 точки. Общият брой на точките с оглед изпълнените количествени показатели по групи А + В + Г + Д е 387,5 точки.

III. Информация за представените за рецензиране трудове

За участие в конкурса кандидатът Николета Кирилова Кузманова представя монографията „Свободата на религията и наказателното право“, Изток – Запад, С., 2022, ISBN 978-619-01-1001-9; статиите „Тенденции в тълкувателната дейност на ОСНК на ВКС след 1991 г.“ – В: Научни четения в памет на Венелин Ганев и Никола Долпачиев, сборник доклади, УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2017, ISBN 978-954-07-4260-1, с. 239-247; „За принципите на наказателното право в тълкувателно решение № 3/2015 г. на ОСНК на ВКС“ – В: Научни четения на тема „Правни норми и правни принципи“, сборник доклади, УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2017, ISBN 978-954-07-4321-9, с. 296 – 314; „Принципът на законност и административното наказание „задържане в структурно звено на МВР“ – В: Сборник доклади от научна конференция „Промените в Закона за административните нарушения и наказания от 2020 г.“, УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2022, ISBN 978-954-07-5359, с. 124 – 134; „За някои изпълнителни деяния в Наказателния кодекс“ – В: Юридическо списание на НБУ, XVII.2, 2021, ISSN (Online): 1314-5797, с. 10-16 и студиите „За прилагането на чл. 40, ал. 2 от Конституцията на Република България“ (в съавторство с гл. ас. д-р Капка Георгиева) – В: Сборник доклади от Национална научно-практическа конференция „Медиите в България – 30 години по-късно“, НБУ, департамент Право, 2020, ISBN 978-619-233-143-6, с. 101-124; „Основания за административно наказване в Особената част на Наказателния кодекс (дискусионни въпроси) – В: Сборник доклади от научна конференция на тема „50 г. ЗАНН – история, традиции, бъдеще“, УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2020, ISBN 978-954-07-4975-4, с. 272-297; „Обект и система на наказателноправната защита на свободата на религията“ – В: Юридически свят, бр. 1/2021, ISBN 1311-3488, с. 11 – 31 и „Обхват на наказателноправната защита на финансовата система“ (под печат) – В: Правна мисъл, ISSN 1310-7348.

Рецензираните трудове представляват продължение и доразвитие на научните търсения на кандидата в областта на наказателното право. Всички научни трудове, представени за рецензиране, са в областта на наказателното право, за която е обявен конкурсът.

Сред научната продукция на кандидата особено място заема представения от него хабилитационен труд – **монографията „Свободата**

на религията и наказателното право“. Монографията е оригинален труд, съдържащ ценни научни приноси.

Обект на научния анализ е изясняването на значението на наказателното право в правната уредба на свободата на религията, като гаранция за нормалното упражняване на тази свобода и като един от юридическите механизми за осигуряване на ефективността на забраните и ограниченията, свързани с нея. Авторът подробно и задълбочено изяснява и съдържанието на съставомерните признаци на отделните престъпления против свободата на религията. Трудът има подчертано научна стойност, но е и с много голямо практическо значение.

Изследването се характеризира със структура, включваща въведение три глави и заключение.

Глава първа от изложението, „Свобода на религията“, е посветена на анализа на законодателните решения в конституционната уредба за закрепването на тази свобода в каталога на основните права и свободи и влиянието върху съдържанието на тази уредба на отношенията между държавата и религиозните институции през различните исторически периоди, както и на международните и европейски стандарти, които са относими към нея. Изяснено е съдържанието на понятията вяра, религия, изповедание, вероизповедание и техните производни, които имат пряко отношение и към наказателноправната уредба. Проследено в сравнителен план е изграждането и развитието на правната уредба на свободата на религията от Конституцията на Княжество България до Конституцията на Република България от 1991 г. и влиянието, което имат върху тази уредба два фактора във всеки исторически период – отношенията между държавата и религиозните институции и международните актове, по които държавата ни е страна, както и актовете от правото на Европейския съюз, които са относими към обсъжданата проблематика. Направени са изводи за същността на свободата на религията като основна свобода на човека, въз основа на която се основава авторовата теза за ролята на наказателното право в правната уредба, свързана с нея.

Втората глава от хабилитационния труд, „Наказателноправна защита на свободата на религията“, е посветена на изясняването на наказателноправната защита на свободата на религията като гаранция за нормалното ѝ упражняване. Изследването в тази му част проследява

развитието на тази защита от 1896 г. до днес. Анализът е структуриран по видове престъпления, които са от значение за обсъжданата проблематика при следване на общоприетия стандарт за изясняване на признаците на съставите, като се отчита и връзката на съответния наказателен закон с конституционната уредба на свободата на религията през съответния исторически период.

В глава трета на изследването, „Наказателна отговорност за нарушаване на забраните и ограниченията, свързани със свободата на религията“, се разглежда значението на наказателното право за правната уредба, свързана със свободата на религията, като юридически механизъм за осигуряване на ефективността на забраните и ограниченията, свързани с тази свобода. Авторът разглежда детайлно правната уредба на забраните и ограниченията, свързани със свободата на религията, изяснява характеристиката на правните последици при нарушаване на забраните и ограниченията, свързани със свободата на религията и изяснява съдържанието на съставомерните признаци на престъпленията, осигуряващи наказателноправна закрила от подобни посегателства.

Изданието е с общ обем от 252 страници; справката за литературните източници съдържа 75 заглавия на български език; бележките под линия са 464 на брой; цитиранията са коректни; посочени са релевантните нормативни актове и съдебна практика. Направени са предложения *de lege ferenda*.

За участие в конкурса кандидатът е представил четири статии и четири студии, публикувани в редактирани колективни томовете.

В статията **„Тенденции в тълкувателната дейност на ОСНК на ВКС след 1991 г.“** авторът анализира тълкувателната практика на ОСНК на ВКС в областта на наказателното право след 1991 г. Въз основа на съдържанието на тълкувателните актове извежда и обобщава тенденциите в тълкувателната дейност. Представени са и някои констатации, които към момента на изследването все още не се определят като тенденции, но тяхното съществуване е от значение за прилагането на НК, поради задължителния характер на тълкуването.

Статията **„За принципите на наказателното право в Тълкувателно решение № 3/2015 г. на ОСНК на ВКС“** е посветена на предизвикателствата, които прилагането на Тълкувателно решение № 3

от 2015 г. поставя - възпрепятстване на осъществяването на наказателната отговорност, независимо от фактическия състав, който съответства на състава на престъплението, или отказ да се реализира отговорност за престъпление, без да има законово основание за това.

В статията **„Принципът на законност и административното наказание „задържане в структурно звено на МВР“** авторът разглежда задържането в структурно звено на МВР като традиционно административно наказание в българското законодателство. Авторът застъпва тезата, че неговата нормативна уредба се отклонява от принципа на законосъобразност, тъй като не е включено в системата на административните наказания. Прави извод, че на това основание то следва или да се изключи от нормативните актове, които го предвиждат, или да се включи в системата на административните наказания по чл. 13 от Закона за административните нарушения и наказания.

В статията **„За някои изпълнителни деяния в Наказателния кодекс“** г-жа Кузманова подробно анализира многобройните промени в Наказателния кодекс през последните 30 години и използваната правна техника при очертаване на изпълнителното деяние на множество престъпления.

Студията, озаглавена **„За прилагането на чл. 40, ал. 2 от Конституцията на Република България“**, има за цел да изясни адресатите на разпоредбата, съдържанието на ограничението по чл. 40, ал. 2 от КРБ и начина на прилагането му. Авторите обосновават тезата, че адресат на разпоредбата са средствата за масова информация, независимо дали са социалните медии, телевизията, радиото и др. На тази основа посочват, че ограниченията са насочени към съдържанието както на печатните издания, така и на всички други средства за масово осведомяване и че разпоредба не би могла да се приложи без правила, уредени на ниво законодателство. Като се разглеждат основанията за прилагане на чл. 40, ал. 2 от КРБ, се правят изводи и за възможностите за тяхното прилагане.

Студията на тема **„Основания за административно наказване в Особената част на Наказателния кодекс (дискуссионни въпроси)“** изяснява, че основанията за налагане на административно наказание, уредени в Особената част на НК, са престъпленията, за които се налагат административни наказания. Този извод се основава на проследимостта

на тяхното установяване, връзката с институтите на наказателната отговорност, на административните наказания и на общите правила на наказателното право.

Студията **„Обект и система на наказателноправната защита на свободата на религията“** цели да изясни обекта и системата на престъпленията против свободата на религията, както същинските, така и несъщинските такива. Авторът застъпва тезата, че независимо от различията в систематичното място и разликите в признаците на съставите на престъпленията против свободата на религията в българските наказателни закони, наказателноправната защита на тази свобода се основава на еднаква изходна позиция. Тя е предназначена да осигури нормалното упражняване на свободата религията чрез защита от престъпни посегателства, които са мотивирани от принадлежността на едно лице към определена религия. Този извод не се променя от различния обхват на защитата в различните исторически периоди, защото той е само формален белег, чрез който се изразява отношението на държавата към тази свобода. Затова, дори и във времената на фактическо отричане на значението на свободата на религията като основна свобода, философията на наказателноправната ѝ защита не се променя.

Студията на тема **„Обхват на наказателноправната защита на финансовата система“** изяснява обхвата на наказателноправната защита на финансовата система, въз основа на обекта на престъпленията, чрез които се засяга нейното нормално функциониране. През неговата призма в изследването се изяснява съдържанието на понятието **„финансова система“**, връзката на това понятие с предмета на регулиране на финансовото право и значението му за наказателното право за родовия и непосредствения обект на престъпленията против финансовата система. Въз основа на проследяването на наказателноправната уредба се представят изводи за обхвата на тази защита и предложенията за усъвършенстването ѝ.

IV. Оценка на научните и научно-приложни резултати и приноси на дисертационния труд

Монографията представлява несъмнен и съществен принос в наказателноправната теория.

Хабилитационният труд на кандидата представлява първото в българската наказателноправна теория цялостно монографично изследване по проблемите на наказателноправната закрила на свободата на религията и наказателноправните методи и средства за въздействие при нарушаване на забраните и ограниченията, свързани със свободата на религията.

Изследването представлява задълбочен поглед върху значението на наказателното право за гарантиране на религиозната свобода и свързаните с това ритуали и обичаи. Изяснени са в дълбочина същността на свободата на религията като основна свобода на човека, начините за упражняването ѝ и правната ѝ регулация, а в съответствие с това – и възможните начини за накърняването на различните аспекти на религиозната свобода и наказателноправния отговор на държавата. Оттук произтича и несъмнения извод за комплексния и интердисциплинарен характер на изследването с акцент, разбира се, върху наказателноправната закрила на религиозните свободи.

Изключително високото теоретично ниво на изследването е удачно съчетано с практическото му значение. За пръв път в доктрината е представено подобно цялостно и изключително задълбочено изследване на съдържанието на обективните и субективни признаци на съставите, осигуряващи наказателноправна закрила на различните аспекти на религиозната свобода. В тази му част, изследването ще допринесе изключително много за правилното тълкуване и прилагане на закона от практикуващите юристи и за уеднаквяване практиката на съдилищата по обсъжданите престъпни състави. Изводите на кандидата в тази насока са с важно научно, но и научно – практическо значение.

Убедено може да се твърди, че кандидатът е концентрирал научните си търсения в областта на актуалната днес проблематика на наказателноправната закрила на различните аспекти на религиозната свобода. Оттук и изводът, че изследването е особено актуално и би могло да допринесе съществено за развитието на законодателството – и то не само наказателното, и за правоприлагането.

Ценен принос има кандидатът при формулиране на препоръки *de lege ferenda*. Възприемането им би могло да доведе до осъвременяване и усъвършенстване на наказателното законодателство в областта.

Представените за участие в конкурса статии и студии, публикувани в редактирани колективни томове, също се характеризират със значими научни приноси и безусловно ще допринесат за развитие на наказателноправната теория и правоприлагането.

V. Критични бележки и препоръки

Анализираните научни трудове се характеризират с множество и безспорни приносни моменти, но следва да бъдат направени и някои **критични бележки**, по-конкретно касаещи монографичното изследване.

Изследването би било значително обогатено, в случай че авторът направи сравнителноправен преглед на наказателноправната закрила на свободата на религията у нас и в други държави – членки, като използва този анализ за извеждане на добри практики, чрез които българското законодателство би могло да бъде осъвременено и доразвито в унисон с авторовите тези. Интерес би представлявало и обобщение на достиженията на чужди автори в областта.

Уместно е проблематиката, касаеща наказуемостта на престъпленията против свободата на религията да бъдат изяснени непосредствено след общата характеристика на престъпните състави и преди изясняване на съдържанието на съставомерните признаци на всяко от съответните престъпни посегателства.

VI. Обща оценка на научните и научно-приложните приноси и препоръки

Представените за участие в конкурса научни трудове на гл. ас. д-р Николета Кирилова Кузманова – както хабилизационния труд, така и останалите, по качества не само отговарят, но и надхвърлят изискванията на закона. В тях се съдържат многобройни и ценни научни приноси. Кандидатът убедително демонстрира своите възможности да формулира и аргументира задълбочено научните си тези. Съдържащите се в трудовете изводи, обобщения и предложения *de lege ferenda* имат не само научно, но и голямо практическо значение, защото не са самоцелни, а изцяло са съобразени с обществените нужди и съдебната практика.

Направените критични бележки по никакъв начин не влияят на общата положителна оценка на рецензираните научни трудове. Тези бележки са фрагментарни и не разколебават безусловно налагащия се извод, че научната работа е написана в резултат на упорита работа и добросъвестните усилия на автора в областта на научния анализ.

Научната работа на кандидата недвусмислено сочи, че гл. ас. д-р Николета Кузманова се отличава със способност да изследва всестранно и задълбочено наказателноправна проблематика, да предлага адекватни и значими за правоприлагането решения в насока осъвременяване и усъвършенстване на наказателното ни законодателство. Кандидатът е дългогодишен преподавател по наказателно право и се ползва с доверието и уважението на колегите си и на студентите.

VII. Заключение

В заключение правя извод, че цялостната оценка на преподавателската дейност и научна работа на кандидата за академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6 Право (Наказателно право) гл. ас. д-р **Николета Кирилова Кузманова** отговарят на изискванията на чл. 24, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, поради което

давам категорично положително заключение и убедено считам, че уважаемото научно жури следва да предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ гл. ас. д-р Николета Кирилова Кузманова да бъде избрана да заеме академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6 Право, специалност „Наказателно право“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Член на научното жури по конкурса:

(доц. д-р Ралица Илкова)

София, 4 юли 2022 г.